

15. Asır Tarihçileri
ve
Eserleri

Tarihîyat Enstitüsü T. 43

Yahşi Fakih	Ahmet Siyan Çelebi Dürrü Bey Ehrolî Mehmed Çelebi
Ahmedî Taceddin İbrahim b. Nizâr	
Kâsîrî	
Yazmaoğlu Ali	Fahreddin Karamanî Bayatî Seyh Mahmut Efendi Uzun Firdevsî Sarıca Kemal
Tevârik-i Âl-i Osmanlı	
Mahmud b. Mehmed b. Dikrîdî Sircîvî	
Sühreullâh (Anasayale)	Sebatî Hayrettin Çelebi Suzî Çelebi Zaîfî Mehmed Ef.
Oruç b. Adil	
Karamanî Mehmed Paşa	Asik Paşazade Nâzî Mehmed Efendi
Enverî	

علي رضا قره بلوط , معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات
استانبول و أناطولي, الجزء الأول, [y.y.,t.y.], ISAM 141806 ,

15 MAYIS 2006

تعارف سوزي

1777 - سوزي جلي البرزيني العثماني المورخ

الصوفي النقشبندي الشاعر المتخلص بسوزي المتوفى

برززين بعد سنة 1513/919

(أنظر : محمد طاهر عثمانلي مؤلفري 231/2)

من تصانيفه :

1- غزوات نامه ء ميخال أوغلي علي بيك (منظوم) (ت)

آكاه سري رقم 3 ، 1071 هـ رقم 646 ، 658 ؛

ملي كتيخانه رقم ... ؛ علي أميري رقم 1339 ؛

1795 بيتا تقريرا ؛ نشر في أنقره 1956 بتحقيق آكاه

سري لوند ؛

PRİZRENLİ SUZİ 500 YILDIR BİZİMLE YAŞIYOR

• Altay Suroy RECEPOĞLU •

Tezkirelere açık bakılınca Suzi adına rastlanır. Prizrenli bir şair olduğu, ünlü akıncılardan Mihaloğlu Ali Bey'in ve oğlu Mehmed Bey'in katibi olduğu ve bunların savaşlarını anlatan 15000 beyitlik bir gazavatname yazdığı, II. Bayazıt ve Sultan Selim Han zamanında yaşadığı bildirilmektedir. Bunu bilenlerin sayısı azalırken, teskireleri okuyup bu bilgilere sahip olanların sayısı da artmazken, isabetli bir öneri geldi Türk Yazarlar Derneği'nin Yönetim Kurulu'na. Prizrenli Suzi "Gazavatnamesi'nin kaleme alınışının beşyüzüncü yılı kaydedilmeli... Bu öneriye karşı koyan olur mu?

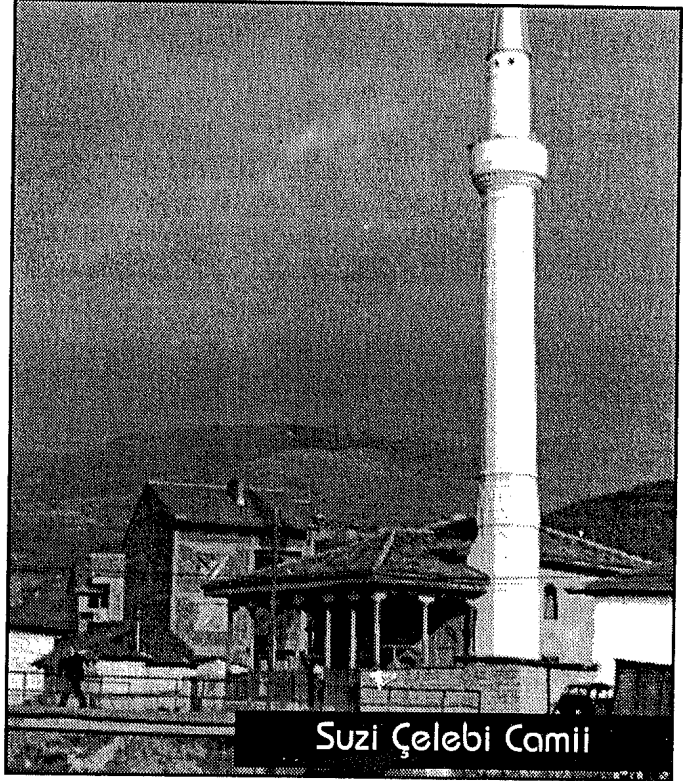
Yugoslavya'da Türkçe eser veren tüm yazarları bir araya getirmek, eserlerini tanıtmak, birbirine yardımcı olmak, aralarında dayanışma yapmak amacıyla kurulan Türk Yazarlar Derneği 1998 yılının etkinlikler programına Suzi ve Gazavatnamesi hakkında etkinliklerin yapılmasını öne aldı. Yurttan ve yurtdışından katılıp bildiri sunması için bilim adamlarına fırsat verilsin diye Uluslararası Suzi Sempozyumu düzenlemeye karar alındı. Gereken işlemler yapıldı. Sempozyumun düzenleneceği tarih saptandı.

Niçin Suzi Sempozyumu?

Suzi yaşadığı dönemin büyük şairlerindendir. 1455-1465 yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. 29 Ekim 1524 günü öldüğü biliniyor. Prizren'de kurduğu ve Suzi Camii olarak bilinen caminin bahçesinde bulunan türbede kardeşi Nehari'nin yanında yatmaktadır. Baş taş kitabesinde ölüm tarihi yazılmıştır. Kardeşi Nehari ise iki yıl önce ölmüştür. Nehari de şairdir. Eserleri vardır. Mihaloğlu Ali Bey'in savaşlarını anlatan Suzi'nin eseri Ağah Sırrı Levend'e göre "tam bir "gazavat-name karakterini taşımaktadır". Tüm dizeleri onbir hecelidir ve beyitler uyaklıdır. Heyecanlı olaylar şiirsel anlatılmaktadır. Eser edebi değerinden başka tarihimizin bir parçasının önemli bir yazılı kaynağıdır. Suzi Prizren ve çevresinde bu türde ilk yazılı eser bırakmıştır. Türk döneminden kalma ilk yazılı belge ve evrak yine Prizrenli Suzi'nin 1513 yılında tasdiklanan vakfiyesidir. Buralarda ilk kütüphane açan yine Suzi'dir. Bugün bile bu kütüphaneye ait olan kimi kitaplar korunmaktadır. Suzi yaşadığı dönemde mektep açmış, müderrislik yapmış, kurduğu meczitte hocalık yapmış, hayrat olarak yaptırdığı çeşme, köprü, açtığı kütüphaneye büyük bir hayırsıver ve olduğuna gösteriyor. Beşyüz yıl sonra bile Suzi'nin vakifından yararlanılmaktadır.

Bu yörede doğmuş, yaşamış, vefa etmiş ve ölümsüz eser bırakmış Suzi'yi yaşatmak bizim borcumuz. Suzi'nin sahipsiz olmadığını göstermeliyiz. Suzi Türkçemizle eser yazmış, dinimizi açıklayarak tanıtmış. Ardına ulusal kültürümüzün bir parçası olan mimarimiz özelliğinde eserler bırakmış. Tüm bunları değerlendirmemiz gerekiyor. Suzi'yi her açıdan araştırmak, incelemek amacıyla Ulusal bir Sempozyumun düzenlenmesi uygun bulunmuştur. Aslında Suzi tek bir sempozyumla her yanlı incelenemez. Kişiliği, edebi yaratıcılığı, hayırseverliği, Türkçesi, felsefesi, sanat anlayışı, bıraktığı vakıf eserleri, bunlara benzer özellikleri ve yönleri üzerinde araştırmalar, incelemeler yapılabilir ki bunlar birkaç bilimsel toplantının yapılmasını gerektirir.

Farsça bir sözcük olan Suzi aşk ateşiyle yanan anlamına gelen şairin mahlasıdır. Asıl adı mehmed'tir. Babasının adı Mahmud'tur. Zerrin, Pürzerini, mevlana Naşibendi Molla, Çelebi, Müderris, Evliya olarak da bilinmektedir. Ayşe adında bir

Suzi Çelebi Camii

kızı olduğu, Nehari ve Sa'yi adında şair olan kardeşlerinin var olduğu bilinmektedir. Bunlar Suzi hakkında yeni bilgileri getirecek olan çalışma konularıdır.

Nevarki Türk Yazarlar Derneği'nin Suzi Sempozyumunu hazırlama Kurulu Kosova'da ki bileşik durum yüzünden Sempozyum yerine birgünlük Suzi'yi anma töreni düzenlemeye karar aldı. 10 Ekim günü Prizren Kültür Evi'nin Büyük Salonunda düzenlenecek olan bu törenli toplantının iki bölümden oluşması kararlaştırıldı. Birinci bölümde Törenli toplantının açış konuşması ve selamlama konuşmaları yapılacak, ikinci bölümde ise bilim adamların Suzi hakkında bildirimleri sunulacaktır.

Suzi'nin sadece Sempozyum gibi bilimsel toplantılarla yaşatılamayacağını biliyoruz. Ancak bilim toplantılarda çeşitli görüşler ileri sürülecek ki bunların değerlendirilmesi yapılınca Suzi için nelerin en hayırlı çalışma olacağı sonucuna varılacaktır. Bugün Prizren'de bir Suzi Müzesinin, Suzi adını taşıyan sokağın, okul veya başka bir devlet kuruluşun olmayışı hiçbir çeşit özürlemez. Hele sadece Suzi'nin kabrindeki baş taşın devlet koruması altında oluşuna anlam veremiyoruz. Suzi kabri yanında kardeşi şair Nehari'nin de baş taşı kitabeli'dir, türbe duvarlarının, cami binasının, cami bahçesindeki mezarların, kitabeli ve taşoymalı mezar taşların hem tarih hem de sanat açısından üstün değerleri vardır. Ya Suzi'nin yaptırdığı mekteb binası, kütüphane, çeşmesi, taşköprüsü hangi sebeplerden devlet koruması altına alınmamış? Bu dikkatsizliği değil, ulusal kültürümüze, tarihimize saygısızlıktır.

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI / 2779
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Sanat Eserleri Dizisi / 374

SUZİ VE VAKIF ESERLERİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Yavuz AKGİT Bölümü	
Dem.No.	121081
Tes.No.	928 SUZİ

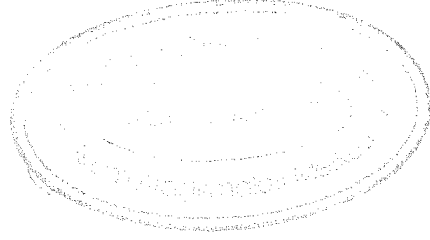
Raif VİRMİÇA

Ankara 2002

BALKAN AYDINLARI ve YAZARLARI YAYINLARI: 9
Araştırma - İnceleme Dizisi: 2

Birinci Basım: Mart, 1998

Yayın Yönetmeni ve
Yayına Hazırlayan:
OSMAN BAYMAK

Teknik Sorumlusu:
Erol BİLİBANİ

Kapak Resim:
Ethem BAYMAK

Dizgi:
Zarife ARINLIU

Baskı - Cilt:
"Grafix-Impex" - basımevi

İsteme adresi:
BAY YAYINLARI
Narodno Oslobodenye 24/A
38400 Prizren / Yugoslavya
Tel. 003812932453
Faks. 003812934421

Sûzî Çelebi

Araştırma - İnceleme

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Deni. No:	62043
Tax. No:	028 512.9

YAYINLARI
Prizren, 1998

15 HAZİRAN 1999

Tekin Şinasi, (2001), "Köşk Kelimesi Farsça Değil Türkçedir", *İstikakçının Köşesi Türk Dilinde Kelimelerin ve Eklerin Hayatı Üzerine Denemeler*, Simurg Yayınevi, İstanbul, 25-31.

Tietze Andreas, (1999), *Wörterbuch der Griechischen, Slavischen, Arabischen und Persischen Lehnwörter im Anatolischen Türkisch-Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü*, (Haz. Mehmet Ölmez), Simurg Yayınları, İstanbul.

TMEN: Doerfer Gerhard, (1963-1975), *Türkische und mongolische Elemente im Neupersischen unter besonderer Berücksichtigung älterer neupersischer Geschichtsquellen vor allem der Mongolen- und Timuridenzeit*, 4 vols. I: Mongolische Elemente im Neupersischen, II: Türkische Elemente im Neupersischen, III: Türkische Elemente im Neupersischen, IV: Türkische Elemente im Neupersischen (Schluss) und Register zur Gesamtarbeit, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden.

TS: I: *Tarama Sözlüğü I A-B*, 2. Baskı, TDK Yay., Ankara 1988.

TTAS III: *Tatar télénéñ aňlatmah süzlégé*, Tataristan Kitap Neşriyatı, Kazan 1981.

Türkmen Erkan, (1985), "Türkçe ile Urduca Arasındaki İlişkiler", *Türk Dili*, cilt XLIX, sayı 397, Ocak 1985, 5-37.

(1985), "Urducadaki Türkçe Kelimeler", *Türk Dili*, cilt XLIX, sayı 399, Mart 1985, 157-171.

Yule Henry Burnell, A.C. (1996), *Hobson-Jobson The Anglo-Indian Dictionary*, Wordsworth Reference, Hertfordshire, Great Britain.

Suzi Çelebi Hayatı Vakfiyesi Ve Eserleri

Raif VİRMİÇA*

Rumeli yakasında Türk varlığının ve kimliğinin tapu senetleri olan vakıfların en çok sayıda örneğine sahip olan, Osmanlı döneminde "Pa-dişah Şehri" namıyla anılan ve Suzi Çelebinin doğduğu maruf Prizren, Osmanlı döneminde Rumeli'nin en önemli idari ve kültür merkezlerinden biri olmaya başlamıştır. Daha sonra vilayet merkezi olan Prizren Osmanlı medeniyetinin bu topraklarda gelişmesinde ve yaygınlaşmasında büyük rol oynadığı tarih kaynaklarınca malumdur.

Balkanlar'da XV. yüzyılın ikinci yarısında ve XVI. yüzyılın ilk yarısında gelişen Osmanlı medeniyeti içinde yetişen ve bugün Prizren'de o medeniyetten kalan, Rumeli tarihinin en eski ve en önemli kişilerinden biri kuşkusuz ki Suzi Çelebidir. O zamandan bugüne kadar kalan ve "Suzi Vakfı" olarak bilinen: cami, kütüphane, mektep, çeşme, köprü yanı sıra, Grajdanikte'ki "Suzi Çiftliği" ya da halk arasında, "Suzi'nin Yeri" olarak bilinen bu çiftlikte daha bir çeşme ve değirmen yüzlerce yıl ecdadımıza hizmet sunduktan sonra, günümüzde (cami hariç) bir belirsizlik içinde bulunmaktadır.

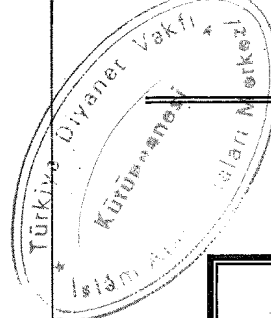
Suzi Çelebi'nin her yönüyle bir bütünlük hâlinde kapsanmış olan hayatı, kişiliği ve vakfiyesiyle ilgili 2002 yılına kadar bir esere rastlanmamıştır. O yıla kadar Suzi Çelebiyi araştıran bilim adamları Gazavatnamesini, kabir yazıtını, ya da bazı eserlerini incelerken, az da olsa, Suzi ile ilgili bazı bilgileri vermişlerdir. Lakin 2002 yılında biz, o güne kadar yayınlanan bütün bilgileri değerlendirdikten sonra, tespit ettiğimiz yeni bilgileri de bir araya getirerek, Suzi Çelebi'nin hayatı, kişiliği, vakfiyesi, yaşadığı dönemde din ve eğitime sunmuş olduğu katkıları ve yapmış olduğu diğer etkinlikleriyle mütedair bir bütünlük oluşturmaya çalıştık.¹

Bir gerçek var ki Suzi Çelebinin kesin olarak doğum tarihi bilinmez. Bütün çabalara ve yapılan araştırmalara rağmen bu tarihi olay bugüne kadar tespit edilmemiştir. Suzi Çelebi için çok daha önceleri Türk tezkirelerinde ve daha sonraları da Avrupa tarihçilerinde kimi bilgiler verilmişse de, onların yeterince ve kesin olmadıklarını vurgulamak gerekir. Teskereler Suzi'den övgü ile

* Yazar- araştırmacı, Kosova Türk Araştırmacılar Derneği Başkanı Prizren/KOSOVA

¹ Raif Virmişa, *Suzi ve Vakıf Eserleri*, TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002,

1. Božić Ivan: Sima Ćirković, Milorad Ekmečić, Vladimir Dediler: Istorija Jugoslavije, Beograd;
2. Istorija na Makedosnski narod Knjiga prva Skopje NİP Nova Makedonija 1969;
3. Istorija Naroda Jugoslavije, I knjiga Beograd, Prosveta 1953.
4. Codekx Cumanicus Edited by Count G. Kuun. With the Prolegomena to the Codex Cumanicus by Louis Ligeti, Budapest 1981;
5. Dimitrijević S: "Arkeološka iskopavanja na području Vinkivačkog muzeja Rezultati 1957-1965" Vinkovci 1966;
6. Ercegović-Pavlović: Prilog proučavanja srednjovekovnih nekropola u Istočnoj Srbiji- Starina, Beograd 1966,
7. Eremeev D.E: "Etnogenez Turok (proishojdenie i osnovanie etapi etničeskoj istorii) Moskva, Izdatelstvo Nauka 1973;
8. Hüseyin Namık: "Attila ve Oğulları" İstanbul 1933; Yılmaz 2
9. Hamza Yusuf: Osmanlı Öncesi Makedonya Türklüğü" Birlik gazetesi Üsküp 27 Nisan 1966 yılı;
10. Hon. S. Runciman: "Orta Çağların başlarında Avrupa ve Türkler" Beleten-Ankara Cilt VIII yıl 1943;
11. Kaşgarlı Mahmud: "Divan-ü Lûgat-it" Türk tercümesi Cilt I, çeviren Besim Altay Anakara, Türk Tarih Kurumu Basımevi 1985 yıl,
12. Kurat A.N: "Peçenek Tarihi" İstanbul, Devlet Basımevi 1937;
13. Kossanyi Bela: "XI-XII Asırlarında Uzlar ve Kumanların Tarihine dair-Belleten Anakara Cilt VIII 1944 sayı 29;
14. Öztürk Nejdet: "Çakan bey (İlk Türk amirali İzmir kurucusu) Türk Dünyası Tarih Dergisi İstanbul, 1990 sayı 39;
15. Ostrogorski G.: "İstorija na Vizantija" Skopje, Naša Knjiga 1992
16. Öztuna Yılmaz: "Başlangıçtan zamanımıza kadar Türkiye Tarihi" Üçüncü baskı, İstanbul Hayat Yayınları 1963;
17. Şeker Mehmet: "Çaka (Çakan) Bey ve Tarihteki yeri" Türk Dünyası Tarih Dergisi 1987 sayı 7 ;
18. Rasonyi Laszlo "Macar Arkeolojisinde Hunlar, Avarlar ve Macarlar, Ankara 1938 1938;
19. Rasonyi Laszlo: Tuna Köprüleri, Macarcadan çeviren Hicran Akın, Ankara Ay yıldız Matbaası, 1984;
20. Parmaksızoğlu İsmet: Yaşar çağlayan: "Genel Tarih, Eski Çağlar ve Türk Tarihinin ilk Dönemleri" Cilt I, Anakara, Funda Yayınları 1976;
21. Manozisi D: "Jedan sremski nalaz iz doba seobe naroda" Glasnik istoriskog društva, Novi Sad, 1937/3;
22. Vinski Z : " Arheološki spomenici velike seobe naroda u Srijemu. Situla 1957;
23. Vinski Z: O nalazima 6. i 7. stoleća u Jugoslaviji sa posebnim osvrtom na arcula arheologika, Novi Sad 1958;
24. Zlatarski V: "İstorija na Blgarskata država" T. II. Sofja 1934;

03366

SUZİ ÇELEBİ VE ESRELERİ HAKKINDA BİR KAÇ VERİ

Dr. Maliç Osi ⁶⁶

Suzi Çelebi ve eserleri hakkında araştırma yapmamın en büyük sebeplerden birini, Prizrenli Mehmet Tahir Efendi'nin "Menakıb"⁶⁷ el yazma eseri oluşturmaktadır. XIX. yüzyılda yazılan eser Arapça bir el yazmadır. Birinci derece değer niteliğinde ve çok önemli bir tarih kaynağını oluşturan eserde kullanılan yazı biçimi "şiiir"seldir. El yazıların az olmasına karşın içeriği çok önemlidir ve geniştir. Her mısra ve her beyit kendine özgün içeriğiyle çok şeyler anlatmaktadır. Bu yörelerimize Osmanlı Türklerinin gelişi, yıllar itibarıyla yayılmalarını bu eserde görmek mümkündür. Bu gibi ve benzer tarihi olaylar birçok mısralarda-beyitlerde karşımıza çıkmaktadır.

Türklerden bir ordu diyarımızın fethi için
Onlara kadir olanın yardımı ile bize geldiler.
Onların yardımı al-i Osman'ın şanını yüceltti
Şehrimizin kelleleri onlarla doldu
Orada konuklandılar ve gereken her şeyi hazırladılar
onlar işi genişlettiler ve şehrimizde kaldılar⁶⁸

Yukarıda anlaşılabileceği üzere, Osmanlı Devletinin en yükseliş zamanlarında, Fatih Sultan Mehmet Han'ın İstanbul fethinin (29. V 1453) yanı sıra, Balkanların fethi sırasında 21. Haziran 1455 yıllarında, Prizren'in Osmanlı Devleti himayesine girdiğini görmekteyiz. Ayrıca yazar, Fatih Sultan Mehmet Han hakkında ve onun Prizren'e gelişini ve etkisini eserinde belirtmiş ve şöyle demektedir:

⁶⁶ Eski Tarih Anıtları Koruma Kurumu Müdürü, Tarihçi-araştırmacı, KTAD üyesi,

⁶⁷ Menakıb sözcüğü, parlaklık, özellik, şan kazanmış, yaşamı açıklayan eser, manasını içermektedir;

⁶⁸ Menakıb: I. bölüm 6-8 mısra;

Suzi Celebi

SUTÜVEN, Mustafa Seyit (1908- 14.10.1969):

Şair. Edremit'te doğdu. Balıkesir Lisesini okul dışından imtihana girerek bitirdi. Ticaret hayatına atıldı. Edremit yakınındaki Sutüven dere çağlayanına aruzla yazılmış bir övgü olan "Sutüven" şiiri (1934) ile tanındı. Şiirleri *Servetifünun-Uyanış* (1940), *Yeni Ses* (1940-41), *Türk Dili* (1952-53), *Yeditepe* (1956-57), *Yeni İnsan* (1963-68) dergilerde çıkmıştı. Sutüven, 1960'dan sonra şiirden koptu. C. Süreyya, kendisini "Sutüven" şiirinden sonra bir daha aynı başarıyı gösteremediğini, hep bu şiirin gölgesinde kaldığını, ilk şiirine yenilmiş bir şair olarak tanıtır (*Politika*, Haziran 1976). Şiirleri ölümünden sonra toplanarak Zahir Güvemli ve B. Necatigil'in önsözleri ile yayımlandı. **Eseri:** *Bütün Şiirleri/Mustafa Seyit Sutüven* (İst, 1976).

Kay.: AES s.679; EİS s.334-335; RTEs s.507; TBEA 2/749-750; TDEA 8/58; TEA/AÖ 4/1053; *Bütün Şiirleri* (önsöz) İst, 1976, s. 5-20; M. Kaplan *Cumhuriyet Devri Şairleri* s.304. A. Damar, "Sutüven", *Demokrat*, 1 Eylül 1980. ♦♦H. AĞCA

SU'ÜDÎ (?-1591): Divan şairi. Edirne'de doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Edirne kadısı

Emir Hasan Niksarî Efendinin oğlu Seyyid Sinan Efendinin torunudur. Emir Hasanzâde sanıyla tanındı. Kardeşi şair Cenâbî Efendidir. Medrese öğrenimi gördü. Ebussuud Efendiden mülâzım oldu. Halep, Medine ve Diyarbakır'da kadılık yaptı. Diyarbakır'da öldü. Kabri de oradadır. Şiirine örnek tezkiyelerdedir.

Kay.: BT, 1997, s.123; HHTŞ s.315; MN v.254; RŞ (ÜK TY 761), v.75; SO 3/50; TDEA 8/58; TGDEİS s.456; TN 1/433(1784); TŞ/HÇ 1/471-474; ZE (NOSK 3723), v.63. ♦♦M. CUNBUR

SUVAKRIT, Oleg Oderbey oğlu (1926-?):

Tuva sahası şair ve yazarı. Tuva'nın Çöök-Hemçik ilçesinin Bayan-Dugay denilen yerinde doğdu. Lise eğitimini tamamladıktan sonra Tuva Tiyatrosuna bağlı stüdyoda, Komsomol okulunda ve Moskova'da M. Gorki adındaki Edebiyat Enstitüsünde eğitim

gördü. *Sildesçipas, Tuvanun Anıyaktarı* gibi gazetelerde redaktör olarak çalıştı. Tuva Yazarlar Birliğinde görev aldı. 1942'den itibaren şiir ve hikâye yazdı, çeviriler yaptı. 1963 yılında SSCB Yazarlar Birliği'ne üye oldu. Şiirleri birçok dile çevrildi. **Eserleri/Şiir:** *Anne Kalbi* (1974), *Uğurlarımızın Adımları* (1969), *Kaç Yaşın Var?* (1971). **Nesir:** *On Birinci Yılın Gecesi* (1972), *Görüşe* (1974), *Becerikli Oğlan* (1965).

Kay.: Sandyu S., "Küçükleri Düşünmeye Zorlayan Kitap", *Şin*, 29 Eylül 1971; "Aleg Suvakpet", *Poeti Narodov Sibiri* (Sibiryalı Halklarının Şairleri), Novosibirsk 1967, s. 435; "Suvapit Oleg Oderbeyevič", *Pisateli Tuvi* (Tuva Yazarları), Kızıl 1970, s. 47-49; "Oleg Suvakpit", *Tuva Literaturanın Antologiyası*, Kızıl 1981, s. 289. ♦♦G. YOLOĞLU

SUZANÎ (1855-1915): Halk şairi. Artvin'de doğdu. Asıl adı Nimetullah Efendi olup Ni-

met Hoca diye tanındı. Müderris Mehmed Efendinin oğludur. Geçimini cami imamlığı ve çilingirlik yaparak sağladı. I. Cihan Savaşında Sivas'a göçederek orada yerleşti. Şiirlerinden örnekleri Âdil Özder yayımladı.

Kay.: M. A. Özder, *Artvin İl Yıllığı*, 1973; M. Gökalp, *Artvin Saz Şairleri*, 1988, TDEA 8/58. ♦♦M. CUNBUR

SÜZENÎ (?-1533/34) Divan şairi. Kaynaklarda

Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-nezâ'i* 'de üç şiiri bulunan bu şairin mahlasını taşıyan bir şair bulunmamaktadır. Şiirlerinden hareketle hayatı hakkında bir bilgi edinmemiz de mümkün olmamıştır. Her üç şiiri de 15. yüzyıl şairlerini tanzir olan bu şiirlerden de şairi tanıyacak bir işaret bulunmamaktadır. 16. yüzyılın ilk yarısında derlenen bu nazire mecmuasında şiirlerinin bulunmasından dolayı Süzenî'nin 15. veya 16. yüzyılda yaşadığını söyleyebiliriz.

Kay.: Edirneli Nazmî, *Mecma'u'n-Nezâ'ir*, TSMK, III. Ahmet nu. 2644, vr. 95a, 337a, 403a. M. ♦♦F. KÖKSAL

SÜZİ (?-1524): Divan şairi. Üsküp yakınındaki

Prizren kasabasında doğdu. Asıl adı Mehmed

Iyās, *op. cit.*, v, 218; al-Shaʿrānī, *op. cit.*, 30-2). Moreover, the eschatological dimension is very much present in his work (see the many *fatwās* in his *Hāwī*, e.g. ii, 213-56, 358-66, etc.; see also *Buṣṣarā al-kaʿtib bi-līkāʾ al-habīb*, Cairo 1969).

Finally, it should not be forgotten that al-Suyūṭī also was a historian and biographer. In this field, he took up theory (e.g. *al-Shamārikh fī ʿilm al-tārīkh*, but above all he wrote on several concrete subjects, such as a history of the caliphs (*Tārīkh al-khulafāʾ*, Cairo 1964), a history of Egypt (*Husn al-muḥādara*, quoted above), and a great number of biographical collections, chosen according to specialities (*ṭabakāt* of commentators, traditionists, grammarians, poets, etc.). He did not neglect literature, but this was hardly ever an end in itself. He took it up, in particular, under its historical angle (*al-Mustazraf min akhbār al-djāwānī*, Beirut 1963) or under its erotic one (his *Rashf al-zulāl min al-sihr al-halāl* has been translated by René Khawam under the title *Nuits de nocces*, Paris 1988), and his poetry is dedicated to the praise of the Prophet.

Bibliography: Add to the sources quoted in the article, al-Suyūṭī's biography, written by his disciple ʿAbd al-Qādir al-Shādhilī, *Bahḍat al-ʿābidīn bi-tardjamat Djalāl al-Dīn* (mss. in London, Dublin, Kuwait), as well as Shams al-Dīn al-Dāwūdī, *Tardjamat al-Suyūṭī* (ms. Tübingen); Nadjm al-Dīn al-Ghazzī, *al-Kawākib al-sāʿira bi-aʿyān al-mīʾa al-ʿāshira*, Beirut 1945, i, 226-31. E.M. Sertain, *Jalāl al-Dīn al-Suyūṭī*, remains the most complete study in a Western language; see also eadem, *Jalāl al-Dīn al-Suyūṭī's relations with the people of Taktūr*, in *JSS*, xvi (1971), 193-8. In his bibliography, S. Abū Djīb mentions several studies in Arabic (*op. cit.*, 331-2). In his *Muhammad's birthday festival* (Leiden 1993, 45-70), N.J. Kaptein presents and translates al-Suyūṭī's *fatwā* which validates the practice of the *mawlid nabawī*. (E. GEOFFROY)

SŪZ, SAYYID MUḤAMMAD MĪR (1133-1213/1720-98), Urdu poet, was born in Dihlī. His father was descended from a Guḍjarātī saint, but the family originally hailed from Bukhārā. The poet had the broad education and training typical of the noble classes. He was an excellent archer and horseman, and generally skilled in the martial arts and noted for his physical strength. He was an expert calligrapher, and excelled in all the seven different types of ornamental writing. After a licentious youth, he became a dervish. As a writer, whilst a number of *tadhkira* authors refer to him and quote from his verse, there is a lack of firm detailed information. Mīr Ḥasan [q.v.] asserts in his *Tadhkira* that Sūz wrote prose as well as poetry; but none of this has survived; not even, regrettably, his book on archery.

His skill as a poet is recognised, but while the salient points of his poetry are well-known, we lack an authoritative *diwān*. He was known for his emotional recitation, which contrasted with the more common *taht al-lafz* method, which perhaps placed phonology before feeling. His Urdu poetry is dominated by *ghazal*, but also includes *mathnawī*, *rubāʿī* and *mukhammas*. He at first used the *takhalluṣ* Mīr, but, to avoid confusion with Mīr Taqī Mīr [q.v.], changed it to Sūz (= "passion, burning"). He was the first Urdu poet to achieve fame for *rekhtī* verse, that is, using women's language, in which Rangīn later became better-known. Spontaneity, simplicity, avoidance of high-flowing similes and obscure allusions, all these, according to Saksena (*op. cit.* in *Bibl.*, 60), are among his characteristics. He does not make excessive use of Persian expressions: and, unlike his contemporary, Sawdā [q.v.],

he has no penchant for virtuosity in prosody, such as rich and difficult rhymes. It is all very tantalising, and from what we know of his life and works, one is tempted to ask, "Is this a genius *manqué*?" Though essentially a Dihlī poet, he was, like others, driven by Marāṭhā and Afghān incursions to leave the city, and after a stay in Murshidābād, seat of the Nawwābs of Bengal, he became mentor of the Nawwāb Āṣaf al-Dawla in Lucknow in 1797, but died the following year. A pleasant, witty and courteous gentleman, he did not take easily to patronage, but won a niche for himself as a "prince of amorous style" (Saksena, 60). It must be admitted, however, that it contains more pathos than passion.

Bibliography: Kudrat ʿAlī Shawk, *Ṭabakāt al-shuʿarāʾ*, ed. Nithār Aḥmad Fārūkī, Lahore 1968, 231-40, contains a short account and useful examples of Sūz's poetry. This should be taken together with Abu ʿl-Layth Shiddīkī, *Lakhnaw kā dabistān-i shāʿirī*, Lahore 1955, 135-8. Ram Babu Saksena, *A history of Urdu literature*, Allahabad 1926, 59-60, is helpful. In addition to Kudrat ʿAlī Shawk's work mentioned above, the *tadhkiras* of the following authors merit reference: Muṣḥafī [q.v.]; Nassākh, *Sukhan-i shuʿarāʾ*; and Mīr Ḥasan [q.v.].

(J.A. HAYWOOD)

SŪZANĪ (better Sōzanī), Muḥammad b. ʿAlī (or Masʿūd?) al-Samarḳandī, Persian satirical poet of the 6th/12th century. A native of Nasaf (Nakhshab), he eulogised several of the Karakhānid rulers of Samarḳand, from Arslān Shāh Muḥammad II (495-ca. 523/1102-ca. 1129) up to Kīlīč Tarmghāč Khān Masʿūd II (ca. 556-74/ca. 1161-78), but also several of the Burhānid *ṣadrs* of Bukhārā [see *ṣadr*, 1], the Saldjūkid Sandjar [q.v.] and others. Dawlatshāh, who appears to have seen Sūzanī's grave in Samarḳand, says that he died in 569/1173-4, and adds that before his death he repented his many sins and turned his hand to devotional poetry.

However this may be, Sūzanī is now remembered mainly as the author of vehemently abusive invectives and of pornographic (mostly homoerotic) facetiae. For modern scholars (as already for the mediaeval Persian lexicographers) their interest resides largely in the fact that they contain many examples of the Samarḳand dialect and of unusual slang expressions. The poems were collected, together with a good number of scurrilous anecdotes, by the Ṣafawid antiquarian Taqī Kāshī [q.v.] in his *Khulāṣat al-ashʿār*, from which virtually all of the manuscripts purporting to contain Sūzanī's *diwān* are apparently derived, and a selection of these mediocre manuscripts forms the basis of the published edition by N. Shāh-Husaynī, Tehran 1338 *Sh.*/1959. However a fair number of Sūzanī's poems are contained in a textually superior form also in anthologies of the 7th-8th/13th-14th centuries.

Bibliography: ʿAwfī, *Lubāb* ii, 191-8; Mustawfī, *Tārīkh-i guzīda*, ed. Nawāʾī, Tehran 1339 *Sh.*/1960, 733-4; Dawlatshāh, *Tadhkira*, 100-3; Taqī Kāshī, *Khulāṣat al-ashʿār*, B.L. ms. Or. 3506, fols. 361a-396a; Browne, *LHP*, ii, 342-3; de Blois, *Persian literature*, v, 546-50 (with further references); R. Zipoli, *I Carmina Priapea di Sūzanī*, in *Annali di Ca' Foscari*, xxxiv/3 (Venice 1995), 205-56.

(F.C. DE BLOIS)

SŪZĪ ĆELEBĪ, Mehmed b. Maḥmūd b. ʿAbd Allāh, Ottoman poet who lived in the second half of the 9th/15th century and the first decades of the following one, d. 931/1524.

Born at Prizren [q.v.] near Ūsküb [q.v.] (Skopje), he became secretary to Mīkhāl-Oghlu [q.v.] ʿAlī Beg,